

Toimintamalli Akwé: Kon- ohjeiden soveltamisesta Metsähallituksessa

Toimintamallia on käsitelty Saamelaiskäräjien ja Metsähallituksen välisissä Saamelaiskäräjälain 9§:n mukaisissa neuvotteluissa 20.11.2012 sekä toistamiseen yhteistyöneuvottelussa 28.6.2013.

Metsähallituksen johtoryhmä on hyväksynyt toimintamallin 16.9.2013

Sisältö

Sisältö	2
1. Johdanto.....	3
2. Akwé: Kon –ohjeet.....	4
3. Saamelaiskulttuurin edellytysten turvaaminen ja Akwé: Kon -ohjeen soveltaminen Metsähallituksen toiminnassa.....	5
Akwé: Kon –ohjeiden käyttö.....	5
Akwé: Kon -työryhmän nimeäminen ja tehtävät.....	6
Kielen valinta	7
Resurssit	7
Tiedottaminen.....	7
Kehittäminen	7
4. Kansainvälinen sopimustausta	8
YK:n KP-sopimus	8
YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista.....	8
5. Kansallinen lainsäädäntö	9
Perustuslaki	9
Laki saamelaiskäräjistä.....	9
Kolttalaki	9
Saamen kielilaki	9
Laki Metsähallituksesta	9
Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet.....	10
Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki	10
Poronhoitolaki	10
Yhdenvertaisuuslaki	10
Erämaalaki.....	11
Luonnonsuojelulaki	11
6. Muut velvoitteet	11
Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategiasta vuosiksi 2012-2020, Luonnon puolesta, ihmisen hyväksi.....	11

1. Johdanto

Suomi on ratifioinut biodiversiteettisopimuksen (Yleissopimus biologisesta monimuotoisuudesta 1992, Suomessa tullut voimaan 1994 (SopS 78/1994), jonka tarkoituksena on turvata luonnon monimuotoisuuden säilyminen. tunnustaa alkuperäiskansojen ja luonnon monimuotoisuuden välisen suhteen. Sopimus velvoittaa Suomea turvaamaan saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon säilymisen sekä perinteisten luonnonkäyttötapojen turvaamisen.

Biodiversiteettisopimuksen toteutumista seuraa sopimuksen allekirjoittajamaiden osapuolikokoukset, joita pidetään 2 vuoden välein. Osapuolikokoukset antavat päätöksiä ja suosituksia, miten biodiversiteettisopimusta tulee toimeenpanna. Akwé: Kon -ohjeet on laadittu biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksessa valtioiden ja alkuperäiskansojen yhteistyönä. Ne on tarkoitettu osaltaan edistämään luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja turvaamaan perinteisen tiedon säilymisen. Ohjeet toimeenpanevat biodiversiteettisopimuksen artikloita 8(j) ja 10(c):

8(j): *Kunkin sopimusosavaltion tulee kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti kunnioittaa, suojella ja ylläpitää biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kannalta merkittävää alkuperäiskansojen ja perinteisen elämänmuodon omaavien paikallisyhteisöjen tietämystä, innovaatioita ja käytäntöjä, sekä edistää ja laajentaa niiden soveltamista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen omistajien luvalla ja myötävaikutuksella sekä rohkaista tämän tietämyksen, innovaatioiden ja käytäntöjen käytöstä saatujen hyötyjen tasapuolista jakamista*

10(c): *sopimusosapuolten tulee suojella ja kannustaa biologisten resurssien perinteistä käyttöä perinteisten kulttuuristen tapojen mukaisesti, jotka soveltuvat suojelun ja kestävän käytön vaatimuksiin.*

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiassa vuosille 2012-2020 todetaan, että biodiversiteettisopimuksen artikla 8(j):n velvoitteet koskevat Suomessa saamelaisia.

Ympäristöministeriö asetti vuonna 2009 biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen alkuperäiskansojen perinnetietoa käsittelevän artikla 8j:n kansallisen asiantuntijaryhmän, jonka tehtävänä oli koordinoita Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian ja toimintaohjelman 2006 - 2016 tarkoittamia alkuperäiskansojen perinnetietoa koskevia toimenpiteitä sekä lisätä yleistä tietämystä yleissopimuksen artikla 8j:n liittyvän työohjelman sisällöstä ja tavoitteista erityisesti Suomen saamelaisten kannalta. Työryhmän tavoitteena oli edistää työohjelman toimeenpanoa Suomessa eri ministeriöiden ja sidosryhmien yhteistyöllä sekä antaa osaltaan suosituksia yleissopimuksen soveltamiseksi ja toteuttamiseksi Suomessa.

Työryhmä esitti loppuraportissaan toimenpide-ehdotuksen: ”*Saamelaisten kotiseutualueen maankäytön suunnittelussa ja ohjauksessa sovelletaan biodiversiteettisopimuksen Akwé: Kon -ohjeistusta kansallisen lainsäädännön puitteissa.*”

Metsähallituksen osalta työryhmä asetti tavoitteeksi, että kaikissa uusissa ja uudistettavissa saamelaisten kotiseutualueen hoito- ja käyttösuunnitelmissa sekä luonnonvarasuunnitelmissa noudatetaan Akwé: Kon -ohjeistusta.

Metsähallitus on päättänyt ottaa käyttöön Akwé: Kon –ohjeet hoito- ja käyttösuunnitelmien sekä luonnonvarasuunnitelmien laadinnan yhteydessä. Toimintamalli ohjeiden käyttämiselle on laadittu Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa kerättyjen kokemusten perusteella, ottaen huomioon Suomen kansainväliset sopimukset, lainsäädäntö sekä lisäksi erilaiset saamelaisten kotiseutualueen maan- ja luonnonvarojen käyttöä koskevat määräykset, ohjeet ja sopimukset.

Vuodelle 2012 laaditussa Metsähallituksen ja ympäristöministeriön tulossopimuksessa Metsähallituksen julkisiksi hallintotehtäviksi määritellään mm. yhteistyö saamelaiskulttuurin edellytysten turvaamiseksi saamelaisten toimijoiden ja viranomaisten kanssa. Sopimuksessa ympäristöministeriö on antanut tulostavoitteen (6.3): ”*Metsähallitus toteuttaa biodiversiteettisopimuksen 8j artiklaa laatimalla Hammastunturin hoito- ja käyttösuunnitelman pilotin pohjalta toimintamallin Akwé: Kon -ohjeen soveltamisesta saamelaisten kotiseutualueen maankäytön suunnittelussa. Akwé: Kon -ohjetta noudatetaan soveltuvilta osin, kunnes toimintamalli on luotu.*”

Päivitetty Hammastunturin erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelma lähetettiin vahvistettavaksi ympäristöministeriölle 18.12.2012. Akwé: Kon -ohjeiden soveltamisesta hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnassa laadittiin loppuraportti.

2. Akwé: Kon –ohjeet

Vapaaehtoiset Akwé: Kon -ohjeet on hyväksytty biodiversiteettisopimuksen seitsemännessä osapuolikokouksessa. Ohjeet ovat osa biodiversiteettisopimuksen toimeenpanoa. Akwé: Kon -ohjeet ovat menettelytapa, jolla alkuperäiskansan osallistuminen hankkeiden ja suunnitelmien valmisteluun, vaikutusten arviointiin ja päätöksentekoon voidaan turvata. Akwé: Kon -ohjeita noudattamalla haitalliset vaikutukset alkuperäiskansoille voidaan tunnistaa ja haittoja voidaan minimoida.

Suomessa Akwé: Kon -ohjeet on tarkoitettu sovellettavaksi saamelaisten kotiseutualueella toteutettavien sellaisten hankkeiden ja suunnitelmien kulttuuri-, ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten arvioinneissa, jotka voivat vaikuttaa saamelaiskulttuuriin, -elinkeinoihin ja kulttuuriperintöön.

3. Saamelaiskulttuurin edellytysten turvaaminen ja Akwé: Kon -ohjeen soveltaminen Metsähallituksen toiminnassa

Akwé: Kon –ohjeiden käyttö

Metsähallituksen toiminnassa Akwé: Kon -ohjeet soveltuvat parhaiten sovellettavaksi sellaisissa vuorovaikutteisissa maankäytön suunnitteluprosesseissa, joissa vakiintuneena toimintatapana on kansalaisten ja sidosryhmien kuuleminen. Tällaisia prosesseja ovat tällä hetkellä erämaa- ja luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien sekä luonnonvarasuunnitelmien laadinta. Akwé: Kon –ohjeita soveltamalla voidaan prosessin eri vaiheissa tunnistaa ja reagoida saamelaiskulttuurin säilyttämisen kannalta tärkeisiin asioihin ja saamelaisten huolenaiheisiin. Menettelytapa on työkalu tunnistaa ne saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset, jotka Metsähallituksen tulee ottaa huomioon maankäytön ja luonnonvarojen käytön suunnittelussa.

Jos kyse on jonkin edellä mainitun suunnitelman pienimuotoisesta päivittämisestä, Metsähallitus ja saamelaiskäräjät voivat yhdessä sopia, ettei hankkeessa noudateta Akwé: Kon -ohjetta. Koltta-alueella asiasta sovitaan lisäksi kolttien kyläkokouksen kanssa.

Oleellista on turvata saamelaisten tosiasiallinen osallistuminen koko prosessiin ja huomioida se, että ryhmä toimii vuorovaikutuksessa suunnitelman yhteistyöryhmän kanssa.

Metsähallitus hyötyy Akwé: Kon -ohjeiden mukaisesta suunnitteluprosessista. Vuorovaikutus Metsähallituksen ja alueen käyttäjien kanssa lisääntyy työryhmätyöskentelyn aikana. Akwé: Kon -työryhmä täydentää Metsähallituksen osallistavaa maankäytön suunnittelujärjestelmää ja tukee yhteistyöryhmän toimintaa. Vaikutustenarviointi muuttuu tältä osin osaksi suunnittelua eikä se jää erilliseksi, jälkikäteen tehtäväksi vaikutustenarvioinniksi. Samalla se mahdollistaa tarvittavien muutosten tekemisen suunnitelmaan eri vaiheissa suunnitelman laadintaa. Saamelaiskulttuuriin kohdistuvien vaikutusten osalta arvioinnin tekevät alueen käyttäjät, mikä parantaa vaikutustenarvioinnin luotettavuutta. Vaikutustenarvioinnin ja suunnitelman täsmällisyyden kannalta on tärkeää, että työryhmä kokoontuu arvioimaan myös lausuntokierrokselta saatua palautetta ja palautteen vaikutusta suunnitelmaan.

Akwé: Kon -ohjeiden soveltaminen ei poista lakisääteistä saamelaiskäräjälain 9§ mukaista neuvotteluelvoitetta.

Toiminnassaan Metsähallitus pyrkii myös muutoin aktiiviseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen sekä muiden saamelaisten toimijoiden kanssa. Merkittävässä ja laajakantoisissa asioissa käydään saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 9 §:n mukainen neuvottelu. Paikallisesti merkittävistä yksittäisistä hankkeista pyydetään saamelaiskäräjien ja koltta-alueella myös kolttien kyläkokouksen lausunnot. Metsähallituksen aloitteesta aloitettavista kaavoitushankkeista käydään neuvottelu ennen hankkeen aloittamista saamelaiskäräjien ja koltta-alueella kolttien

kyläkokouksen kanssa. Jos esim. kansallispuistoille laadittavissa hoito- ja käyttösuunnitelmissa jätetään saamelaiskulttuurille merkittäviä asioita linjattavaksi luontomatkailevuunnitelmissa, osallistetaan saamelaiskäräjät ja tarvittaessa kolttien kyläkokous suunnitelman laadintaan saamelaiskäräjälain 9§ mukaisessa neuvottelussa.

Akwé: Kon -työryhmän nimeäminen ja tehtävät

Saamelaisia Akwé: Kon -prosessissa edustaa saamelaiskäräjät ja kolttialueella saamelaiskäräjien lisäksi kolttien kyläkokous. Saamelaiskäräjät nimeää suunnitelman Akwé: Kon työryhmän. Kolttialueella kolttien kyläkokous nimeää puolet ja saamelaiskäräjät puolet edustajista. Saamelaiskäräjät ja kolttialueella kolttien kyläkokous nimeävät lisäksi luonnonvarasuunnitelmien sekä hoito- ja käyttösuunnitelmien yhteistyöryhmään yhden edustajan, joka toimii samalla Akwé: Kon -ryhmän puheenjohtajana ja jäsenenä. Puheenjohtaja vastaa tiedottamisesta yhteistyöryhmälle yhdessä hankkeen projektipäällikön kanssa.

Akwé: Kon -työryhmään voidaan nimetä puheenjohtaja mukaan lukien 4-7 henkilöä riippuen suunnitelman maantieteellisestä laajuudesta sekä sen mahdollisten vaikutusten merkittävydestä saamelaiskulttuuriin. Edustajien valinnassa tulee huomioida, että Akwé: Kon -ryhmään valitaan sekä miehiä että naisia, eri ikäpolvien edustajia ja perinteisen tiedon haltijoita sekä niitä alueen käyttäjiä, joiden etuihin hanke todennäköisesti vaikuttaa, jotta luonnon monimuotoisuuden liittyvä perinteinen tieto tulee huomioon otetuksi hankkeessa.

Metsähallitus nimeää ryhmälle valmistelijan, joka on samalla työryhmän sihteeri. Valmistelijan valinnassa tulee ottaa huomioon Akwé: Kon -työryhmän näkemys sekä se, ettei valmistelijan mahdollinen virka-asema aiheuta ristiriitaa viranhoidon ja työryhmätyön välillä. Valmistelija nojautuu työssään Akwé: Kon -ryhmän näkemyksiin. Valmistelija osallistuu Akwé: Kon -työryhmän ja yhteistyöryhmän kokouksiin.

Työryhmätyöskentelyn tarkoituksena on huomioida eri ikäryhmien ja sukupuolten tarpeet suunnitelmissa. Työryhmätyöskentelyn tavoitteena on turvata ennen kaikkea saamelaisten luontoon sidotun perinteisen tiedon, käytänteiden ja innovaatioiden säilyminen sekä perinteisten luonnonkäyttötapojen säilyminen.

Työryhmätyöskentelyn kautta on tarkoitus saada suunnitelman perusselvityksiin pohjatietoa alueen perinteisestä käytöstä, saamelaiskulttuurille tärkeistä elinympäristöistä, kulttuuriperinnöstä ja eliölajeista, joita tulee erityisesti suojella. Työryhmä tekee esityksiä luonnon monimuotoisuuden sekä saamelaisten perinteisen tiedon ja luonnonkäytön turvaamiseksi, sekä esittää oman näkemyksensä siitä miten alueiden hoitoa ja käyttöä tulisi kehittää.

Työryhmä osallistuu vuorovaikutteisesti vaikutusten arviointiin Akwé: Kon -ohjeiden mukaisesti koko prosessin ajan. Tähän liittyen työryhmä pohtii ja esittää eri vaiheissa näkemyksiään siitä, miten kielteisiä vaikutuksia saamelaiskulttuurille voidaan lieventää, ja miten myönteiset vaikutukset tukevat saamelaiskulttuurin harjoittamista.

Työryhmä osallistuu suunnitelmien toteutuksen seurannan suunnitteluun.

Kielen valinta

Työryhmä käyttää työskentelyssään valitsemaansa kieltä ottaen huomioon saamen kielilain. Ryhmän jäsenillä on kielivalinnasta riippumatta oikeus käyttää tulkkiä. Työskentelyasiakirjat laaditaan suomeksi, mutta niistä käännetään tarvittavat saamenkieliset versiot.

Resurssit

Metsähallituksen osoittaa Akwé: Kon -työryhmälle resurssit Akwé: Kon -prosessiin osallistumista varten. Käytännössä tämä tarkoittaa työryhmän jäsenten matkakulujen ja ansionmenetysten korvaamista sekä kokouspalkkiota. Jäsenten kulujen korvaamisessa käytetään samoja palkkioperiaatteita kuin mitä saamelaiskäräjät käyttää luottamusmiestoiminnassaan. Metsähallitus vastaa suunnitelmien tulkki- ja käännöskustannuksista.

Pääsääntöisesti työryhmä työskentelee ja pitää kokoukset kohteena oleva suunnitelma-alue huomioon ottaen saamelaisten kotiseutualueella, jäsenten matkustamisen huomioon ottaen parhaiden kulkuyhteyksien mukaisissa Metsähallituksen toimipaikoissa tai muissa sopivissa kokoontumispaikoissa. Kustannukset korvataan pääsääntöisesti saamelaisten kotiseutualueen sisäiseen matkustamiseen liittyen. Jos joku yksittäinen työryhmän jäsen asuu vakituisesti saamelaisalueen ulkopuolella, sovitaan kustannusten korvaamisesta erikseen. Samoin kustannusten korvaamisesta sovitaan erikseen, jos työryhmä haluaa pitää jonkun yksittäisen kokouksen perustellusta syystä merkittävästi saamelaisalueen ulkopuolella.

Tiedottaminen

Akwé: Kon -työryhmälle osoitetaan mahdollisuus ja resurssit tiedottaa työn kulusta.

Hankkeista tiedotetaan asianosaisille—ja osallistutetaan heitä suunnitelman laatimiseen prosessin kaikissa vaiheissa. Alkuperäiskansan edustajille varataan mahdollisuus osoittaa näkemyksensä myös kirjallisesti. Tiedottamisessa huomioidaan mm. internet, sosiaalinen media, radio ja kuulemistilaisuudet. Tiedottaminen tapahtuu myös saamen kielellä.

Tarvittaessa järjestetään kuulemistilaisuuksia kunkin suunnittelun alueella. Lisäksi voidaan pohtia, että onko tarvetta vielä tämän lisäksi kuulla alueen käyttäjiä erillisissä tilaisuuksissa (esim. työpaja). Työryhmän tulisi myös pohtia, tuleeko Akwé: Kon -työryhmän työstä tiedottaa esimerkiksi internetissä ja antaa mahdollisuus palautteen antamiseen.

Metsähallitus vastaa tiedottamisen, kuulemistilaisuuksien ja osallistamisen kustannuksista.

Kehittäminen

Akwé: Kon -toimintamallia käytetään tässä vaiheessa luonnonvarasuunnitelmien sekä hoito- ja käyttösuunnitelmien laadintaprosesseissa. Saamelaiskäräjät ja Metsähallitus kehittävät

yhdessä Akwé: Kon -toimintamallia käytettäväksi myös muissa maan- ja luonnonvarojen käyttöä koskevissa suunnitelmissa soveltuvien osin. Kehittämisen yhteydessä kirjataan ja perusteellaan selkeästi myös ne asiat, joissa toimintamallia ei käytetä.

4. Kansainvälinen sopimustausta

YK:n KP-sopimus

Saamelaisten kulttuuriin kuuluvien elinkeinojen harjoittamista suojaa saamelaisten osalta YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan ihmisoikeussopimuksen 27 artikla, joka on Suomessa voimassa laintasoisesti. Sopimuspuolet sitoutuvat edistämään olosuhteita, jotka ovat tarpeellisia, jotta kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä säilyttää identiteettinsä oleelliset perustekijät, nimittäin heidän uskontonsa, kielensä, perinnäistapansa ja kulttuuriperintönsä. Sopimuksen tulkinnasta vastaavan YK:n ihmisoikeuskomitean ratkaisukäytännön mukaan sopimuksen mukainen saamelaiskulttuurin turva edellyttää viranomaisten huolehtivan päätöksenteossaan siitä, että muut käyttömuodot ja käyttäjät eivät merkittävästi heikennä kulttuurin harjoittamisen edellytyksiä ja kulttuurin harjoittamisen taloudellista kannattavuutta. Näistä lähtökohdista erityisesti porolaitumien laajuuteen, yhtenäisyyteen ja laatuun sekä porojen laidunrauhaan vaikuttavat seikat vaikuttavat suoraan saamelaisten kulttuurin harjoittamisedellytyksiin.

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista suojelee ja edistää alkuperäiskansojen ja niihin kuuluvien yksilöiden oikeutta nauttia täysimääräisesti ihmisoikeuksista ja perusvapauksista.

Julistuksella tunnustetaan alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeus. Tämän perusteella ne voivat vapaasti määrätä poliittisen asemansa ja kehittää taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä olojaan. Julistus korostaa alkuperäiskansojen oikeutta kulttuurinsa, perinteidensä, historiansa sekä pyrkimystensä arvostukseen ja moninaisuuteen. Julistus edellyttää valtioiden tekevän yhdessä alkuperäiskansan tehokkaat toimet julistuksen velvoitteiden toteuttamiseksi. Julistuksen 32 artiklan mukaan alkuperäiskansalla on oikeus ylläpitää, hallita, suojella ja kehittää kulttuuriperinteitään, perinteistä tietoaan ja kulttuuri-ilmauksiaan sekä niiden ilmenemismuotoja. Julistuksen 31 artiklan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä ja kehittää ensisijaisia tavoitteita ja strategioita maidensa tai alueidensa ja muiden luonnonvarojensa kehittämistä tai käyttöä varten.

5. Kansallinen lainsäädäntö

Perustuslaki

Perustuslaki (731/1999) suojaa saamelaisia alkuperäiskansana. Perustuslain 17 §:ssä todetaan, että saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saman lain 121 §:ssä säädetään saamelaisten kulttuuri-itsehallinnosta ”saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään”.

Laki saamelaiskäräjistä

Laki saamelaiskäräjistä (974/1995) velvoittaa ”viranomaisia [ja Metsähallitusta] neuvottelemaan saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella /../ valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta, /../. Neuvotteluvelvoitteen täyttämiseksi asianomaisen viranomaisen on varattava saamelaiskäräjille tilaisuus tulla kuulluksi ja neuvotella asiasta. Tilaisuuden käyttämättä jättäminen ei estä viranomaista jatkamasta asian käsittelyä”.

Kolttalaki

Kolttalain (253/1995) tavoitteena on edistää kolttaväestön ja -alueen elinolosuhteita ja toimeentulomahdollisuuksia sekä ylläpitää ja edistää kolttakulttuuria.

Saamen kielilaki

Saamen kielilain (1086/2003) tarkoituksena on osaltaan turvata perustuslaissa säädetty saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Laissa säädetään saamelaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään tuomioistuimissa ja muussa viranomaisessa sekä julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia. Tavoitteena on, että saamelaisten oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja hyvään hallintoon taataan kielestä riippumatta sekä että saamelaisten kielelliset oikeudet toteutetaan ilman, että niihin tarvitsee erikseen vedota.

Laki Metsähallituksesta

Metsähallituslain (1378/2004) mukaan luonnonvarojen kestävä hoidon ja käytön olennaisena osana Metsähallituksen on riittävästi otettava huomioon biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja tarkoituksenmukainen lisääminen metsien ja muiden luonnonvarojen hoidolle, käytölle ja suojelulle asetettujen muiden tavoitteiden kanssa.

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen saamelaisten kotiseutualueella siten että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan.

Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet

Saamelaiskulttuurin turvaamista koskevia säännöksiä on myös maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) sekä kyseiseen lakiin perustuvissa valtakunnallisissa alueiden käytön tavoitteissa. Valtioneuvoston periaatepäätöksen (30.11.2000) mukaisesti tulee saamelaisten kotiseutualueella turvata alueiden käytössä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kehittämisedellytykset ja sovittaa ne yhteen luonnon kestokyvyn kanssa. Maankäyttö- ja rakennuslain 22 §:n mukaan ”Tavoitteet voivat koskea asioita, joilla on /.../ merkittävä vaikutus kansalliseen kulttuuri- tai luonnonperintöön...”.

Saamelaisten kotiseutualueen alueidenkäytössä tulee ottaa huomioon saamelaisille alkuperäiskansana kuuluva oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen kehittämisedellytysten turvaamiseksi.

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslaki

Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) tavoitteena on edistää ja monipuolistaa porotalouden ja luontaiselinkeinojen elinkeinotoimintaa, parantaa elinkeinojen rakennetta ja toimintaedellytyksiä, edistää uusiutuvien luonnonvarojen kestäväää käyttöä, kehittää poronhoito- ja luontaiselinkeinoaluetta sekä tukea haja-asutusalueiden ja yhdyskuntien kehittämistä poronhoitoalueella ja luontaiselinkeinojen harjoittamisalueella. Lain mukaisissa toimenpiteissä on kiinnitettävä erityistä huomiota saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoonsa kuuluvia elinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella.

Poronhoitolaki

Poronhoitolain (848/1990) mukaisella erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Maan luovuttaminen tai vuokraaminen tällä alueella saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista

Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslakia (21/2004) sovelletaan sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa, silloin mm. kun kysymys on itsenäisen ammatin tai elinkeinon harjoittamisen edellytyksistä tai elinkeinon tukemisesta. Yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän

syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslain § 7 mukaan positiivinen erityiskohtelu on mahdollista yhdenvertaisuuslain tavoitteiden ja tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi. Yhdenvertaisuuslain eduskuntakäsittelyssä työelämä ja tasa-arvovaliokunta lausui mietinnössään (TyVM 7/2003 vp – HE 44/2003 vp) viranomaisten velvollisuudesta edistää yhdenvertaisuutta: ”Erityistä huomiota tulee kiinnittää saamelaisten oikeuksiin alkuperäiskansana ja saamelaiskulttuurin tärkeimmän aineellisen perustan eli poronhoidon turvaamiseen. Viranomaisten tulee suunnitelmallisesti edistää saamelaisten mahdollisuuksia harjoittaa poronhoitoa ja hankkia sillä toimeentulonsa”.

Erämaalaki

Erämaalain (62/1991, 1§) tarkoituksena on erämaa-alueiden erämaaluonteen säilyttäminen, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaaminen sekä luonnon monipuolisen käytön ja sen edellytysten kehittäminen.

Luonnonsuojelulaki

16 § ([21.1.2011/58](#))

Eräiden oikeuksien turvaaminen

Saamelaiskäräjistä annetun lain ([974/1995](#)) 4 §:n mukaisella saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevilla kansallis- ja luonnonpuistoissa on turvattava saamelaisten kulttuurin ylläpitämisen ja kehittämisen edellytykset. Aluetta perustettaessa on sen suojelun erityiset tavoitteet ja kansallispuistossa myös alueella kävijöiden edut otettava asianmukaisella tavalla huomioon.

6. Muut velvoitteet

Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategiasta vuosiksi 2012-2020, Luonnon puolesta, ihmisen hyväksi

Valtioneuvosto toteuttaa luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön yhteydessä yleissopimuksessa ja sen päätöksissä kirjatut alkuperäiskansojen perinteistä tietoa koskevat linjaukset ja tähdentää Suomen mahdollisuuksia toimia edelläkävijänä kansainvälisessä yhteisössä artikla 8(j):n toimeenpanossa.